

KONGRESI, SIMPOZIJI, DRUŠTVENO ŽIVLJENJE

31. mednarodni kulturnozgodovinski simpozij Mogersdorf (Modinci)

Köszeg, 3.–6. julij 2001

Kakor vsako leto je tudi letos v začetku julija potekal mednarodni kulturnozgodovinski simpozij Mogersdorf (Modinci), letos že enaintridesetič in to pot na Madžarskem v Köszegu. Letošnja tema srečanja je bila Vloga cerkvá v procesu modernizacije družbe v 18. in 19. stoletju v panonskem prostoru. To je bilo obravnavanje tematike iz preteklega leta in ta cikel bo sklenjen naslednje leto, ko bodo referati obravnavali 20. stoletje. Kolegi iz Madžarske simpozij vedno organizirajo v Köszegu in tako smo se v okviru Modincev tu srečali že sedmič. Reči je treba, da je bil simpozij letos še posebej dobro organiziran, nobenih problemov ni bilo z nastanitvijo, ki je v preteklosti večkrat povzročalo nezadovoljstvo. Zelo zanimiva je bila ekskurzija v okoliško gričevje, ki mu Madžari pravijo Köszeghegyalja, kjer smo si ogledali nekaj nadvse zanimivih historičnih objektov. Letos sicer nismo dobili seznama udeležencev, imel sem pa vtis, da je bilo udeležencev manj kot prejšnja leta, vsekakor pa se še ni zgodilo, da bi bilo tako malo udeležencev iz Slovenije. Če izvzamemo oba referenta, ki sta prišla seveda na stroške organizatorjev, dveh sodelavk Univerzitetne knjižnice v Mariboru, ki jima je stroške plačala njuna ustanova, je mariborska univerza to pot podelila le tri štipendije: dvema študentkama in podpisaneu kot članu mednarodnega organizacijskega komiteja. Namesto sedem nas je bilo doslej vedno vsaj trikrat toliko in majhnost naše udeležbe je vzbujala veliko začudenje. Mariborska univerza tudi ni poslala nobenega uradnega predstavnika na otvoritveno slovesnost. Tu je treba omeniti, da zbornika modinškega srečanja s Ptuja iz leta 1998 tudi še nismo izdali, ker zanj ni niti tolarja, že v letu 2003 pa bomo spet na vrsti za organizacijo simpozija, kar je finančno vse drugačen zalogaj, kot pa poslati k drugemu prireditelju le referente in skromno delegacijo. Povrh bo seveda spet treba izdati zbornik in to bo že drugi. Škoda res, da simpozij Modinci za mariborsko univerzo ni več prioriteta. Ta simpozij je namreč mednarodno srečanje, ki je v trideset letih pokazalo svojo upravičenost, izoblikovalo svojo znanstveno fiziognomijo in daje upoštevanja vredne rezultate, posebno pomembno pa je tudi zaradi druženja in spoznavanja kolegov iz panonskega prostora, o katerem so prav vse države udeleženke dotlej imele slabo povezavo in pomanjkljivo védenje in poznavanje. Mariborska univerza je bila v času nastanka ena pobudnic in takrat je bil modinški simpozij za porajajočo se mariborsko univerzo eno prvih in tedaj še redkih oken v tujino, čeprav na vzhod, kjer je staro reklo *ex oriente lux* sicer imelo še drugačen prizvok. Danes je seveda marsikaj drugače, vendar naj bi tradicija le še nekaj veljala, predvsem pa so ostali sosedje isti in vsem je ta simpozij tako in toliko pomemben, da prav krčevito vztrajajo na njem in so celo za spremembe, ki bi bile nemara res potrebne, manj dovzetni, kot bi bilo pričakovati.

Že omenjeni problem izdajanja zbornikov pa ne pesti le Slovencev, pač pa je postal že kar problem na sploh, saj je na tem področju že nekaj časa zastoj. Zadnji zbornik, ki je zagledal beli dan, je iz srečanja v Trakoščanu, ki je bilo 1997. Manjkajo torej iz Ptuja 1998, Gradca 1999, Mogersdorfa 2000 in seveda letošnji. Na dolgu pa so tudi še iz let 1987, 1995 in 1996. Še nenatisnjeni zborniki se torej kopičijo, kar ni prav nič spodbudno, še posebej zato, ker ni več povsem jasno, če bodo res vsi izšli, tako kot je bilo dogovorjeno, torej vsi referati v originalnem jeziku in pa v nemščini, saj finančni problemi ne pestijo samo nas. Zadnji hrvaški je recimo izšel sploh samo v nemščini.

Naslednji simpozij bo na Hrvaškem, in sicer v Koprivnici od 2. do 5. julija 2002. Referatov bo letos več, in sicer iz vsake države oz. dežele po trije, prirediteljica pa bo prispevala 4 referate, torej bo vseh referatov 16. Novo je tudi to, da je prireditelj sklenil zato, da bi bilo čim več poslušalcev, vse referate spet simultano prevajati. Pokazalo se je namreč, da rešitev s samo dvema jezikoma, torej nemščino in angleščino, ni prinesla rezultatov, stroškov pa ni bilo tako zelo veliko manj.

Preden sumarno naštejemo referate in referente, ne da bi se spuščal v podrobnejšo oznako ali celo v polemiko, naj vendar zapišem, da je bilo splošno prepričanje udeležencev letošnjega simpozija, da so bili referati vsi zelo dobri, da je torej organizacijskemu odboru uspelo najti referente, ki so prispevali marsikaj novega in da ni šlo za ponavljanje in sumiranje že znanega, kar se tudi dogaja in čemur se ne da povsem odreči, ne na tem simpoziju, pa tudi na drugih ne.

Kot je na modinskih simpozijih običajno, je imel uvodni referat domačin, v našem primeru je bil to *Lászlo Csorba* iz Budimpešte, ki je govoril o temeljnih vprašanih cerkvene politike v času modernizacije habsburške monarhije in to predvsem z vidika svobodne cerkve v svobodni državi. Tudi prvi naslednji referent je bil Madžar, in sicer profesor na univerzi v Debrecenu *János Bártá*, ki se je osredotočil na vprašanje odnosa med cerkvijo in državo, kakršen je bil v 18. stoletju na Ogrskem in pokazal kako Habsburžanom ni uspela popolna rekatolizacija, pač pa je bilo v ogrskih deželah konec 18. stoletja skoraj četrtina protestantov (14 % kalvincev in 9 % luteranov), poleg njih pa še 21 % ortodoksnih, 6 % grških katolikov in 1 % Judov ter 49 % katoličanov. *Norbert Frank* iz Eisenstadta (Železno) je govoril o posledicah jožefinizma v današnji Gradiščanski in opozoril, da je bila cerkev sicer potrebna reform, vendar je zlasti Jožef II. uvajal svoje reforme prehitro in nepotprežljivo, zato se tudi niso v celoti posrečile. Na ozemlju, ki ga je referent obravnaval, je bilo ukinjenih 7 samostanov, nekateri redovi se niso več vrnili, obdržala pa se je regulacija far, večina reform pa se je do srede 19. stoletja morala umakniti staremu.

Alois Ruhri iz Gradca se je posvetil položaju cerkve in družbenemu razvoju na Štajerskem od razsvetljenstva do 1848 ter poudaril, da so razpustitev samostanov, reforma škofij in far, reforme na področju šolstva in univerze ter tolerančni patent dali cerkvenemu življenju povsem nov obraz. Protestanti so si prvič smeli organizirati samostojno, čeprav fragmentarno cerkveno organizacijo. Posebej se je zadržal pri delovanju škofa Jožeta Adama Arca kot »galionske figure« v času jožefinizma in Romana Sebastijana Zängerleja, ki je bil glavni predstavnik katoliške restavracije v predmarčnem času.

Iskra Iveljič iz Zagreba je pripravila pregled razvoja v banski Hrvatski od jožefinizma do nastanka političnega katolicizma. Na tem področju je del katoliške duhovščine kljub radikalnim reformam jožefinizem sprejel. To so bili sicer predvsem predstavniki nižje duhovščine, vendar pa tudi nekaj predstavnikov višje, kot n.pr. zagrebški škof Maksimilijan Vrhovac. V 19. stoletju je prišlo do dveh struj v katoliški cerkvi, iz konservativne se je konec 19. stoletja porodil politični katolicizem, ki se je že od 70. let upiral modernizaciji Hrvaške. Liberalni katolicizem pa je jasno nastopil že v revoluciji 1848/49, prevladal pa je v 60. letih 19. stoletja in med bolj znane liberalne katolike spadata škof Strossmayer in Franjo Rački.

Stane Granda iz Ljubljane je svoj referat naslovil z vprašanjem: »Duhovni pastirji ali narodni voditelji« in se osredotočil zlasti na razliko med mestno in podeželsko duhovščino, ki je mnogo storila za kulturni dvig slovenstva in za ohranitev slovenske narodne zavesti in prosvete.

Tretji madžarski referat je prispeval *Csaba Fazekas* iz Miskolca, ki je govoril o začetkih političnega katolicizma na Ogrskem od 1790 do revolucije 1848. Najprej je govoril o alternativah za cerkveno politiko, ki so nastopile v prvih desetletjih 19. stoletja, ter opozoril zlasti na tri zaporedne neuspehe katoliške cerkve (1832-36, 1839-40 in 1843-44) na t. im. reformskih deželnih zasedanjih. Večino referata pa je posvetil dokazovanju, da politični katolicizem ni nastopil šele v devetdesetih letih 19. stoletja, pač pa že v času reform 1844 do 1848, ko je katoliška cerkev ostro zavrnila liberalno reformno politiko opozicije, se zavzemala za povečan vpliv cerkvenih oseb v javnem življenju in spoznala važnost tiska ter začela materialno podpirati njej naklonjen tisk.

Gorazd Stariha iz Ljubljane je na podlagi novega arhivskega gradiva ocenil razmerje med cerkvijo, državo in družbo na spodnjem Štajerskem v času neoabsolutizma. Na temelju arhivalij o sporih Cerkve z vojsko in žandarmerijo, je prišel do zaključka, da je cerkev imela več sporov z državno upravo, vojsko in žandarmerijo kot pa s prebivalstvom.

Hans H. Piff (Pinkafeld) je na zelo zanimiv način predstavil krožek nekakšne cerkvene romantike, ki se je razvila v salonu grofov Széchény in Bathányi, ki sta jo začela redemptorist Klemens Maria Hofbauer in filozof, pesnik in zgodovinar Friedrich Schlegel.

Mario Střecha (Zagreb) na simpozij ni prišel, pač pa je bil prebran njegov referat o razvoju in delovanju katoliške cerkve v banski Hrvatski od 1880 do 1918.

Zelo koncizen in temeljit je bil referat *Michaele Kronthaler* iz Gradca o boju za konkordat, ki je bil v bistvu povzetek njenega habilitacijskega dela o tej tematiki.

Žal je bilo manj diskusije kot druga leta, morda zato ker ni bilo simultane prevajanja.